

www.turkishstudies.net/language

Turkish Studies - Language and Literature

eISSN: 2667-5641

Research Article / Araştırma Makalesi

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

Sponsored by IBU

Çeviriye Bakış Açısı Ölçeğini Türkçeye Uyarlama Çalışması *

Adaptation Study of The Inventory for Beliefs About Translation

Davut Divarcioğlu**

Abstract: Foreign language teaching methods and approaches have changed over the years, sometimes have lost their effect and sometimes have gained importance again. This characteristic feature of the methods also applies to the use of translation. Some positive and negative opinions about the translation have emerged during this period. These perceptions towards translation can also affect students' attitudes in today's foreign language education environments. The determination of students' perceptions towards translation will give an idea about their approach to language learning, and thus, a suitable ground will be formed for the preparation of efficient syllabuses. In this study, a scale called "The Inventory for Beliefs about Translation: IBT developed by Liao (2002) to measure the translation perceptions of Taiwanese college students is aimed to be adapted to Turkish and to present to the service of the researchers. The approval of the ethics committee of the scale was unanimously accepted by the Gazi University Ethics Committee on March 31, 2016 at the meeting number 04. Within the scope of the study, the language validity of the scale is provided in the first stage, and then, the analyzes of the data obtained from 325 students who learned French as a foreign language at Gazi and Hacettepe Universities in 2017-2018, were analyzed and the structural validity and factor structures of the scales were determined and their sub-dimensions were renamed. At the end of the language and construct validity and internal reliability studies, "Çeviriye Bakış Açısı Ölçeği (ÇEBAÖ)" with 3 factors and 19 items with a coefficient of reliability $\alpha = 0.87$ was obtained. This adaptation study results, point out the reliability and validity of the scale is high and can be used by researchers in Turkey to different sample groups easily and safely to reveal the language students' perceptions about translation.

Structured Abstract: Foreign language teaching methods, which have developed and changed by feeding on each other for years, have included translation activities that they sometimes take place and sometimes stay away during these developments and changes. Similarly, some positive and negative opinions about translation, which repeats itself with the differentiation in language teaching methods, have also been put forward by the researchers. The range of methods that started with the traditional method that centers translation, also known as the grammar-translation method, has continued to develop with methods such as the direct method or audio-lingual method that do not put the translation into the classroom environment. In recent years, studies on translation have made significant progress, with communicative approaches providing opportunities to identify and test auxiliary elements in the learning process.

* Bu çalışma, yazarın Prof. Dr. Nurten ÖZÇELİK danışmanlığında hazırladığı doktora tez çalışmasından üretilmiştir.

** Arş. Gör. Dr. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü

Res. Asst. Dr. Gazi University, Gazi Faculty of Education, Department of Foreign Language Education

ORCID 0000-0002-2746-9883

ddivarcioğlu@gazi.edu.tr

Cite as/ Atf: Divarcioğlu, D. (2021). Çeviriye bakış açısı ölçeğini Türkçeye uyarlama çalışması. *Turkish Studies - Language*, 16(2), 1121-1134. <https://dx.doi.org/10.47845/TurkishStudies.46111>

Received/Geliş: 03 September/Eylül 2020

Accepted/Kabul: 20 June/Haziran 2021

Checked by plagiarism software

Published/Yayın: 30 June/Haziran 2021

CC BY-NC 4.0

According to Kupske (2015), there are still few works on how to incorporate translation in current L2 teaching practice, but there is also a great stigma still to be torn before translation can be actually brought to the L2 classroom in a more robust way (p.62). Many negative opinions and publications about translation have led foreign language educators to overlook the possibility that translation can play a positive role in language education. A number of teachers assert that translation can help students learn and comprehend sooner and better, especially when they fail to grasp the meaning of difficult points. (Mollaei et al., 2017, p.67). On the other hand, despite the negative opinions about translation, many publications recently published reveal that translation has a positive effect on foreign language education. In the second half of the twentieth century and in the recent and increasing number of publications, it has been tried to put forward that translation has some positive and negative effects on language learning.

It can be said that the basis of negative perceptions about translation is the attribution of an obstacle to communication. However, the point overlooked is that some methods and techniques used in foreign language education are subject to learning stages. The positive or negative aspects of some methods are clarified with the state of the process. Translation use is also associated with this situation. It is important to determine students' perceptions of translation to guide the use of translation in the classroom environment. In this way, negative opinions about translation will be replaced by the detection of student perceptions and the use of translation at a reasonable level as a natural result of this determination. In this context, it was aimed to adapt the IBT scale into Turkish, which was developed by Liao (2002) to measure student perceptions, with the belief that it would be useful for researchers and educators.

There are some criteria and process steps for adaptation studies. According to Şencan (2005), permission must be obtained from the original author to use the measurement tools that are translated from the foreign language exactly or with minor changes (p.608).

There are two main steps after the permit process:

1. To ensure equality of structure, concept, and language
2. To evaluate the psychometric properties (reliability, validity) of the measurement tool. (cited from Garson by Şencan, 2005, p.608)

In this study, within the scope of the adaptation study of ÇEBAÖ, whose permission was obtained from Po-sen Liao, a language validity study was carried out first and then 325 students who learned French as a foreign language at Hacettepe and Gazi Universities in 2017-2018, were asked to answer the scale questions voluntarily.

In the adaptation studies, LISREL 8.8 program was used for Confirmatory Factor Analysis, which was preferred at the first stage to look at the harmony of the factor structures of the original scale in the target culture, and SPSS 21 program was used to determine the Factor structures that could not be obtained from Confirmatory Factor Analysis and Exploratory Factor Analysis was used to measure the strength of a linear association between the same variables. With the scale obtained after the pilot application, this time, data were collected from 136 students and a correlation analysis was conducted.

The Turkish adaptation study of the scale developed by Liao (2002) to measure learners' perspective on translation was carried out by taking into account the attitudes and suggestions of the researchers about adapting the intercultural questionnaire. The scale, developed by Liao and whose original language is English, was translated into Turkish by two instructors who are experts in the field of English language. Later, Turkish translations were translated back into English by two different experts from the same field. Both English and Turkish items of the scale were scored by 14 instructors who are experts in the field of English language and have a YDS language score of at least 90 with a five-point rating scale (1: Not at all appropriate, 2: Somewhat appropriate, 3: Appropriate, 4: Very appropriate, 5: Completely appropriate). In the evaluation form, it was stated that experts who scored for each item should make a correction proposal for the items if they scored below 3 (appropriate) points.

For the original scale by which Liao (2002) aims to measure Taiwanese students' beliefs on translation, after validity/reliability analysis, the factor structure is determined as 3 sub-dimensions. Liao did not name the item structure, thinking that it would be difficult to name the sub-dimensions. There were 9 items suitable for analysis in the first sub-dimension, 9 items in the second sub-dimension, and 3 items in the last.

In scale adaptation studies to Turkish, it is revealed by CFA (Confirmatory Factor Analysis) whether the predetermined item-factor relationships are verified in the areas they are adapted to. CFA is an analysis that tests whether a previously defined and restricted structure is verified as a model (Çokluk et al., 2014, p.275). As Stapleton (1997), Floyd and Widaman (1995) emphasized in their studies, CFA is accepted as a more applicable method for evaluating the construct validity for researchers (as cited in Dural et al, 2014, p.147).

CFA of our scale was carried out with LISREL 8.8 program. According to Schermelleh-Engel, Moosbrugger, and Müller (2003), χ^2/sd value is less than three, RMSEA value is less than .08, NFI and GFI values are between .90 and .95, CFI value is between .95 and .97, AGFI value is An SRMR value between .85 and .90 between .05 and .10 is acceptable levels for model-data fit (as cited in Önder & Beşoluk, 2010, p.64). When the CFA fit index criteria were examined, the resulting factor structures did not comply with the factor structures of the original scale (RMSEA = 0.098), so no results could be obtained from CFA.

In cross-cultural scale adaptation studies, it is recommended to start directly with Confirmatory Factor Analysis for the factor pattern in the target culture (Çokluk et al., 2014: p.283). However, since the results could not be obtained from the ÇEBAÖ-CFA, it was decided to do EFA (Exploratory Factor Analysis). According to Çokluk et al., (2014), "if the model related to the original factor pattern of the tool is not confirmed in the confirmatory factor analysis to be carried out or does not give high fit indices, then the factor pattern in the target culture can be explored with EFA" (2014: p.283.).

EFA was conducted to determine the sub-dimensions of the scale in the Turkish version. Within the scope of the construct validity, the data obtained from the participants who constitute an extreme value over the scale total scores were not included in the analysis, since the item total score distribution of the data obtained from 325 students of Gazi and Hacettepe Universities learning French as a foreign language was not normal. EFA was carried out for 285 data. As a result of EFA, a 3-factor structure that explains 52% of the variance was obtained.

It is stated that the reliability value in social sciences should be at least 0.70. (Sarigül, 2015: p. 206). As a result of the first EFA, the 10th and 21st items showed a low level of correlation with the sub-dimensions that emerged as a result of the analysis, these items were removed from the data set and EFA was performed again. When the rotated Factor Loads were examined after the 10th and 21st items were dropped, a scale with 3 factors and 19 items with a reliability coefficient of $\alpha = 0.87$ was obtained. The first sub-dimension is a structure that consists of 11 items and has a coefficient of reliability $\alpha = 0.89$. In the second sub-dimension, a 4-item structure with $\alpha = 0.75$ reliability coefficient, in the last sub-dimension a structure consisting of 4 items and an internal consistency coefficient of $\alpha = 0.65$ was obtained. A reliable and valid scale consisting of 19 items and 3 sub-dimensions was obtained as a result of the validity and reliability analyzes carried out within the scope of the adaptation process of ÇEBAÖ to Turkish.

The sub-dimensions of the scale were not named in the original study. However, in this study, they have been named by us to facilitate interpretation and make the curriculum proposal more understandable while creating the research questions. While naming the sub-dimensions of the ÇEBAÖ, it was tried to be named by the main framework of the subject, inspired by the "Language Learning Beliefs Scale (BALLD)" which was created by Elaine Horwitz (1985, 1987, 1988) to evaluate student views on language education and shaped in five categories. 1st sub-dimension is "the positive effect of translation on basic language skills" from which students' opinions about the positive effect of translation are taken; The second sub-dimension is "attitudes and expectations towards translation", which forms the main framework of students' perspectives; The third sub-dimension is named as "avoidance of translation", which is expected to give an idea about the student's not using the strategy consciously or unconsciously in the first learning or with a certain learning level.

Keywords: Foreign language education, adaptation, scale, perspective, translation

Öz: Yabancı dil öğretim yöntem ve yaklaşımları, yıllar geçtikçe farklılaşmakta, kimi zaman etkisini yitirmekte, kimi zaman yeniden önem kazanmaktadır. Metodların bu karakteristik özelliği çeviri kullanımı için de geçerlidir. Çeviriye yönelik olumlu ve olumsuz birtakım görüşler, bu süreçte ortaya çıkmıştır. Çeviriye yönelik bu algılar günümüzde yabancı dil eğitim ortamlarında öğrencilerin tutumlarına da etki edebilmektedir. Öğrencilerin çeviriye yönelik algılarının tespiti, onların dil öğrenimine yaklaşımları hakkında

fikir verecek ve bu sayede verimli izlenceler hazırlanmasına uygun zemin oluşacaktır. Bu çalışmada, Tayvanlı öğrencilerin yabancı dil öğrenirken sahip oldukları çeviri algılarını ölçmek amacıyla Liao (2002) tarafından geliştirilen The Inventory for Beliefs about Translation: IBT adlı ölçeğin Türkçeye uyarlanması ve alan yazına kazandırılması hedeflenmiştir. Ölçeğin etik kurul onayı, Gazi Üniversitesi Etik Komisyonununun 31 Mart 2016 tarihinde 04 sayılı toplantısında oy birliğiyle kabul edilmiştir. Çalışma kapsamında, ilk aşamada ölçeğin dil geçerlilikleri sağlanmış, ardından Gazi ve Hacettepe Üniversitelerinde 2017-2018 yıllarında yabancı dil olarak Fransızca öğrenen 325 öğrenciden elde edilen verilerin analizleri yapılarak ölçeklerin yapı geçerlilikleri ve faktör yapıları belirlenmiş, alt boyutları yeniden adlandırılmıştır. Dil ve yapı geçerliliği çalışmaları sonunda, 3 faktörlü ve 19 maddeden oluşan, güvenilirlik katsayısı $\alpha = 0,87$ olan “Çeviriye Bakış Açısı Ölçeği (ÇEBAÖ)” elde edilmiştir. Bu uyarlama çalışması, Türkiye şartlarında özellikle yabancı dil ve çeviri alanında çalışmalar yapan araştırmacıların, güvenilirlik ve geçerlilik göstergelerinin yüksek olduğu “Çeviriye Bakış Açısı Ölçeğini (ÇEBAÖ) farklı örneklem grupları için kolay ve güvenle uygulayabileceklerini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı dil eğitimi, uyarlama, ölçek, bakış açısı, çeviri

Giriş

Yıllardır birbirlerinden beslenerek gelişen ve değişen yabancı dil öğretim yöntemleri, bu gelişim ve değişimlerine, kimi zaman yer verdikleri, kimi zaman da uzak kaldıkları çeviri etkinliklerini de dâhil etmişlerdir. Dil öğretim yöntemlerindeki farklılaşmalarla kendini sürekli tekrarlayan çeviriye yönelik olumlu ve olumsuz birtakım görüşler de aynı şekilde araştırmacılar tarafından ortaya konulmuştur. Çeviriyi merkeze alan geleneksel yöntemle, diğer bir adıyla dilbilgisi-çeviri yöntemiyle başlayan yöntemler silsilesi, çeviriyi sınıf ortamına sokmayan düzvarım yöntemi ya da kulak dil alışkanlığı gibi yöntemlerle gelişimini sürdürmüştür. Son yıllarda iletişimsel yaklaşımların öğrenme sürecinde yardımcı unsurların tanımlanmasına ve test edilmesine imkânlar sunmasıyla çeviriyle ilgili çalışmalar önemli aşamalar kaydetmiştir.

Kupske’ye (2015) göre, “mevcut ikinci dil öğretim uygulamasına çevirinin nasıl bütünleştirileceğine dair az sayıda çalışma yapılmıştır; ancak çevirinin yabancı dil derslerine daha sağlam bir şekilde getirilmeden önce üzerinde hâlâ temizlenmesi gereken büyük bir damga vardır” (s.62). Çeviri ile ilgili birçok olumsuz görüş ve yayınlar, yabancı dil eğitimcilerinin çevirinin dil eğitiminde olumlu bir rol üstlenebileceği ihtimalini göz ardı etmelerine sebep olmuştur. Bazı eğitimciler, çevirinin yabancı dil öğrenmeye engel olacağını ifade etmekte ve çeviriyi zaman alıcı bir etkinlik olarak görerek öğrencilerin tam olarak anlamı yakalayamadıklarını düşünmektedirler (Mollaei vd., 2017: s.67). Öte yandan, çeviri hakkındaki olumsuz görüşlere rağmen son zamanlarda çıkan birçok yayın, çevirinin yabancı dil eğitiminde olumlu katkısının olduğunu ortaya koymuştur. Yirminci yüzyılın ikinci yarısında ve son zamanlarda ortaya konulan ve sürekli sayıları artan yayınlarda çevirinin dil öğreniminde olumlu ve olumsuz birtakım etkilere sahip olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Danchev (1983), Kopczynski (1983), Malmkjær (1998), Newson (1998), Atkinson (1987), Newmark (1991), Zohrevandi (1992), Liao (2002), Köse (2011), Randaccio (2012), Marquè-Aguado & Solis-Becerra, (2013), Kupske (2015), Belenkova ve Davtyana (2016), Mollaei vd. (2017) gibi araştırmacılar çeviriyle ilgili tartışmalardan yola çıkarak çevirinin olumlu ve olumsuz yönlerini özetlemeye çalışmışlardır. Bu görüşlerden bazıları şunlardır:

Olumsuz görüşler:

Danchev (1983), Malmkjær (1998), ve Newson’a (1998) göre:

“-Çeviri öğrencinin hedef dilde düşünmesini engeller; bu durum hedef dilin akıcı ve etkin bir şekilde kullanılmasını yavaşlatır.

-Çeviri, öğrenenleri diller arasında sözcüğü sözcüğüne eşdeğerliliklerin olabileceği yanlış düşüncesine sevk edebilir.

-Çeviri, öğrenci ve öğretmenleri yabancı dille meşgul olmaları gereken zaman ve imkândan mahrum bırakır.

-Çeviri dil aktarmasına sebep olabilir.

-Çeviri dört dil becerisinden bağımsızdır (okuma, yazma, dinleme ve konuşma) ve sadece çevirmenler için uygundur.

-Çeviri dil becerileri için zayıf ve doğal olmayan bir testtir” (akt. Liao,2002, s.2).

Olumlu görüşler:

Kopczynski'ye (1983) göre:

“-Bilinçli öğrenme ve yabancı dil kontrolü için süre tanır ve böylece karışıklıkları azaltmak için uygundur; Bilinçli öğrenme otomatik alışkanlıkları engellemediği için çeviri dil ortamında edinilmiş becerilere engel teşkil etmez.

-Öğrenme anlamlı olmalı ve öğrenci etkin bir katılımcı olmalı düşüncesi, çeviri kullanımını etkili ve anlamlı öğrenmeye yardımcı unsur olarak görülmesi fikrini kuvvetlendirmektedir.

-Yabancı dil eğitiminde öğrencide zaman zaman devam eden zihinsel bir çeviri süreci olduğunu kabul etmek gerekir ve bu durum da öğrenme sürecinden sayılır.

-Yabancı dil öğrenmek, anadili edinme gibi değildir, bu farklılık çeviri kullanımını gerekli kılabılır.

-Yabancı dil eğitiminde önceki öğrenmelerden bir ön bilgi söz konusudur ancak bu ön bilginin kullanımı sık sık yetersiz kalabilir, bu durum öğrenciyi çeviri kullanmaya yönlendirebilir.

-Çeviri kullanımı, yapısal benzerlikleri ortaya çıkararak bazı zor yapıların rahatça tanımlanmasını sağlar” (akt. Randaccio, 2012, s.81).

Danchev'e (1983) göre:

“-Çeviri imkân tanıdığı ölçüde, yabancı dil öğrenenler anadil ve hedef dil arasında doğal bir karşılaştırma süreci uygulamaktadırlar.

-Çeviri, hedef dildeki zorlu yapı ve unsurları daha iyi çözebilmeyi kolaylaştırabilmektedir.

-Hızlı ve etkili kontrol sağlar.

-Dilsel aktarmaları nötrleştirir ve üstesinden gelir” (akt. Randaccio, 2012, s.81; Liao, 2002, s.3).

Çeviriye yönelik olumsuz algıların temelinde özellikle iletişim kurma konusunda ona bir engel atfedilmesinin yattığı söylenebilir. Ancak öğretmenlerin, bazı kişisel algı ve kabullerinden yola çıkarak sınıf ortamında çeviri kullanımını reddetmesi, kavram karmaşası durumunda öğrencinin derse yönelik olumsuz tavır sergilemesine de sebep olabilir (Divarcioğlu, 2020, s.1776). Çünkü yabancı dildeki kavramların gerçek karşılıklarının anlaşılması çoğu zaman çeviri ile mümkün olur.

Çeviri ile ilgili olarak dikkatten kaçırılan nokta yabancı dil eğitiminde kullanılan bazı yöntem ve tekniklerin, öğrenme aşamalarına, yani sürece tabi olduğudur. Kimi yöntemlerin olumlu ya da olumsuz yönleri sürecin durumuyla netleştirilir. Çeviri kullanımı da bu durumla ilişkilidir. Sınıf ortamında çeviri kullanımına yön vermesi için öğrencilerin çeviriye yönelik algılarının tespit edilmesi önem arz etmektedir. Bu sayede çeviriye yönelik olumsuz görüşler yerini, öğrenci algılarının tespiti ve bu tespitin doğal bir sonucu olarak makul düzeyde çeviri kullanımına terk edecektir. Bu çerçevede çalışmamızda öğrenci algılarının ölçülmesi için Liao (2002) tarafından

geliştirilen IBT ölçeğinin, araştırmacılar ve eğitimciler için faydalı olacağı kanaatiyle, Türkçeye uyarlanması hedeflenmiştir.

Yöntem

Uyarlama çalışmaları için bir takım ölçütler ve işlem aşamaları söz konusudur. Şencan'a göre (2005), yabancı dilden aynen alınarak veya küçük değişiklikler yapılarak çevrilen ölçüm araçlarının kullanılabilmesi için orijinal yazarından izin alınması gerekir (2005, s.608).

İzin sürecinden sonra başlıca iki adım vardır:

1. Yapı, kavram ve dil eşitliğini sağlamak
2. Ölçüm aracının psikometrik özelliklerini (güvenirlik, geçerlik) değerlendirmek. (Garson'dan akt. Şencan, 2005, s.608)

Ölçek geliştirmek yerine uyarlama yapmayı tercih etmek için bir takım sebepler Hambleton ve Patsula (1999) tarafından belirtilmiştir. Bunlar:

1. Çoğunlukla bir test uyarlamak ikinci kültürde yeni bir test geliştirmekten daha ucuzdur ve daha hızlıdır.
2. Yapılacak testin amacı kültürel ya da ulusal değerlendirme yapmak olduğunda, uyarlanmış bir test, ikinci kültürde denk bir test geliştirmenin en etkili yoludur.
3. İkinci bir kültürde test geliştirmek için uzmanlık bilgisi yetersiz olabilir.
4. Asıl test iyi bilinen bir test olduğunda, o testin uyarlamasının vereceği güven duygusu yeni geliştirilecek olan bir teste duyulacak güvenden daha fazla olacaktır.
5. Bir testin çok kültürlü sürümlerinden çıkarılan sonuçlar testi alan adaylar için çoğunlukla doğru olacaktır. (Hambleton ve Patsula'dan akt. Deniz, 2007: 6)

Bu çalışmada, Po-sen Liao'dan izni alınan ÇEBAÖ'nün Türkçeye uyarlama çalışması kapsamında önce dil geçerliliği çalışması yapılmış daha sonra Hacettepe ve Gazi Üniversitelerinde 2017-2018 yıllarında yabancı dil olarak Fransızca öğrenen 325 öğrenciden ölçek sorularının gönüllülük esasına göre cevaplamaları istenmiştir.

Uyarlama çalışmalarında orijinal ölçeğin faktör yapılarının hedef kültürdeki uyumuna bakılması için ilk aşamada tercih edilen Doğrulamalı Faktör Analizi için LISREL 8.8 programı, DFA'dan sonuç alınamayan Faktör yapılarının Açıklayıcı Faktör Analiziyle belirlenebilmesi için ise SPSS 21 programı kullanılmıştır. Pilot uygulama sonrası elde edilen ölçekle, bu kez 136 öğrenciden veri toplanarak ilişikisel tarama işlemi yapılmıştır.

Çeviriye Bakış Açısı Ölçeğinin (ÇEBAÖ) Dil Geçerlilik Çalışmaları

Öğrenenlerin çeviriye bakış açılarını ölçmek için Liao (2002) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışması araştırmacıların kültürlerarası anket uyarlamaya ilişkin tutum ve önerileri dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir. Liao'nun geliştirdiği ve orijinal dili İngilizce olan Ölçeğin Türkçeye çevirisi, İngiliz dili alanında uzman iki öğretim elemanı tarafından yapılmıştır. Daha sonra aynı alandan farklı iki uzman tarafından Türkçe çeviriler yeniden İngilizceye çevrilmiştir. Ölçeğin İngilizce ve Türkçe maddelerinin çevirilerinin, İngiliz dili alanında uzman ve YDS dil puanı en az 90 olan 14 öğretim elemanı tarafından beşli derecelendirme ölçeğiyle (1: Hiç uygun değil, 2: Biraz uygun, 3: Uygun, 4: Çok uygun, 5: Tamamen uygun) değerlendirilmesi istenmiştir. Değerlendirme formunda, her bir madde için puanlama yapan uzmanlardan 3 (uygun) puanın altında puanlama yaptıkları maddeler için düzeltme önerisinde bulunmaları belirtilmiştir.

ÇEBAÖ'nün Türkçe Çevirisi İçin Alınan Uzman Görüşlerinin Ortalamaları

	N	Min.	Max.	Ort.
1. Çeviri, okuma parçalarını anlamama yardımcı olur.	14	2,00	5,00	4,50
2. Çeviri, Fransızca kompozisyonlar yazmama yardımcı olur.	14	3,00	5,00	4,79
3. Çeviri, Fransızca konuşmaları anlamama yardımcı olur.	14	1,00	5,00	4,00
4. Çeviri, Fransızca konuşmama yardımcı olur.	14	3,00	5,00	4,79
5. Çeviri, Fransızca sözcükleri ezberlememe yardımcı olur.	14	3,00	5,00	4,79
6. Çeviri, Fransızca dilbilgisi kurallarını anlamama yardımcı olur.	14	3,00	5,00	4,79
7. Çeviri, Fransızca deyim ve ifadeleri öğrenmeme yardımcı olur.	14	3,00	5,00	4,79
8. Çeviri, öğretmenimin Fransızca açıklamalarını anlamama yardımcı olur.	14	1,00	5,00	4,00
9. Çeviri, sınıf içi talimatları yerine getirmek için arkadaşlarımla Fransızca yoluyla etkileşime geçmeme yardımcı olur.	14	1,00	5,00	3,50
10. Fransızca ödevler ne kadar zor olursa, Fransızcadan Türkçeye çeviriye o kadar bağımlı hâle gelirim.	14	1,00	5,00	4,07
11. Fransızcadan Türkçeye çeviri kullanmak, Fransızca ödevlerimi daha hızlı bitirmeme ve zaman kazanmama yardımcı olur.	14	3,00	5,00	4,50
12. Ders çalışırken Fransızcadan Türkçeye çeviri kullanmak bir dersin içeriğini daha iyi hatırlamama yardımcı olur.	14	3,00	5,00	4,50
13. Fransızca öğrenirken Fransızcadan Türkçeye çeviri kullanmayı tercih ederim.	14	1,00	5,00	3,43
14. Fransızcadan Türkçeye çeviri kullanmak, Fransızcaya daha iyi öğrenmeme engel olur.	14	2,00	5,00	4,14
15. Fransızcadan Türkçeye çeviri, Fransızcaya maruz kalma miktarını düşürür.	14	1,00	5,00	3,71
16. Şu anki öğrenme aşamasında, Fransızcadan Türkçeye çeviri olmadan Fransızca öğrenmem.	14	2,00	5,00	4,43
17. Fransızca öğretmenlerimin derslerde daima Fransızca kullanmasını tercih ederim.	14	2,00	5,00	4,57
18. Doğrudan Fransızca düşünmem istendiğinde kendimi baskı altında hissederim.	14	2,00	5,00	4,57
19. Fransızca düşünmeye çalıştığımda gerginlik yaşamaya eğilimliyimdir.	14	1,00	5,00	3,50
20. Fransızca kullanırken, en iyisi Türkçeyi zihnimden çıkarmaktır.	14	3,00	5,00	4,57
21. Fransızca düşünme becerisini kazanmadan önce bireyin bir süreliğine Fransızca konuşulan bir kültür içerisinde bulunması gerektiğine inanıyorum.	14	3,00	5,00	4,50

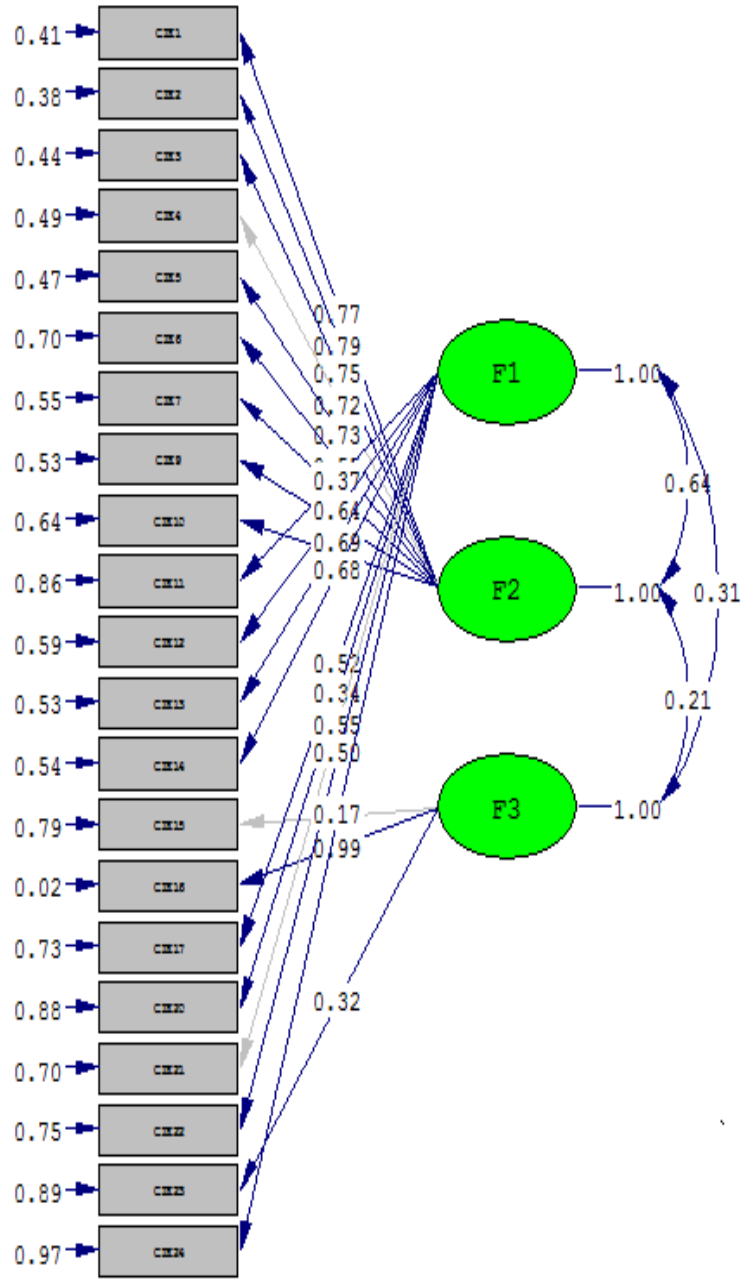
Uzmanların 3'ten düşük puanlama yaptıkları madde için sundukları öneriler dikkate alınmış ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Toplanan uzman görüşü verilerinin ortalaması alınmış ve en düşük madde ortalamasının 3'ün üstünde ($\bar{X}=3.43$) olduğu tespit edilmiştir. Anketin Türkçe çevirilerinin Türk dil yapısına uygunluğunun tespit edilmesi amacıyla anket 3 Türk Dili uzmanına gönderilmiş, yazım ve anlam hatalarının düzeltilmesi istenmiştir. Süreç sonunda elde edilen verilerle ÇEBAÖ'nün Türkçe formunun orijinaliyle dilsel eşdeğerliliğe sahip olduğu anlaşılmış ve yapı geçerliliğini sağlamak için verilerin toplanması aşamasına geçilmiştir.

Çeviriye Bakış Açısı Ölçeğinin (ÇEBAÖ) Yapı Geçerlilik Çalışmaları

Orijinal ölçek, Liao'nun (2002) Tayvanlı öğrencilerin çeviriye bakış açılarını ölçmeyi hedeflediği ve geçerlilik/güvenilirlik analizleri sonrasında faktör yapısını 3 alt boyut olarak belirlediği ölçektir. Liao, alt boyutları adlandırmanın güç olacağı düşüncesiyle madde yapısını isimlendirmemiştir. 1. alt boyutta analize elverişli 9 madde, 2. alt boyutta toplam 9 madde ve sonuncuda ise toplam 3 madde yer almıştır.

Türkçeye ölçek uyarlama çalışmalarında önceden belirlenmiş madde faktör ilişkilerinin, uyarıldığı alanlarda doğrulanıp doğrulanmadığı DFA (Doğrulayıcı Faktör Analizi) ile ortaya konulmaktadır. DFA, daha önceden tanımlanmış ve sınırlandırılmış bir yapının, bir model olarak doğrulanıp doğrulanmadığının test edildiği bir analizdir (Çokluk vd., 2014: s. 275). Stapleton (1997), Floyd ve Widaman (1995) çalışmalarında önemle belirttikleri üzere, DFA, araştırmacılar için yapı geçerliliğini değerlendirmede daha uygulanabilir bir yöntem olarak kabul edilmektedir (akt. Dural vd., 2014: 147).

Ölçeğimizin DFA'sı LISREL 8.8 programıyla gerçekleştirilmiştir. Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller (2003)'e göre χ^2/sd değerinin üçten küçük, RMSEA değerinin .08'den küçük, NFI ve GFI değerlerinin .90 ile .95 arasında, CFI değerinin .95 ile .97 arasında, AGFI değerinin .85 ile .90 arasında SRMR değerinin .05 ile .10 arasında olması, model-veri uyumu için kabul edilebilir seviyelerdir (akt. Önder ve Beşoluk, 2010: s.64). DFA uyum indeksi ölçütleri incelendiğinde ortaya çıkan faktör yapıları orijinal ölçeğin faktör yapılarıyla uyum göstermediği (RMSEA= 0,098) için DFA'dan sonuç alınamamıştır.

Chi-Square=691.32, df=186, P-value=0.00000, RMSEA=0.098

Şekil 1. DFA Sonrası Uyum Sağlamayan ÇEBAÖ'nün RMSEA Değerinin Yer Aldığı Yol Şeması (Path Diyagramı)

Kültürlerarası ölçek uyarlama çalışmalarında, aracın hedef kültürdeki faktör deseni için doğrudan, Doğrulayıcı Faktör Analizi ile başlanması önerilir (Çokluk vd., 2014, s. 283). Ancak, şekil 1'de görüldüğü gibi ÇEBAÖ DFA'sından sonuç alınmadığı için AFA (Açımlayıcı Faktör Analizi) yapılmaya karar verilmiştir. Çokluk (2014) vd.'ne göre, "eğer yapılacak olan doğrulayıcı faktör analizinde aracın orijinal faktör desenine ilişkin model doğrulanmıyor ya da yüksek uyum indeksleri vermiyor ise, bu durumda AFA ile hedef kültürdeki faktör deseninin keşfedilmesi yoluna gidilebilir" (2014: s. 283).

Ölçeğin Türkçeye uyarlanmış biçimindeki alt boyutlarını belirlemek amacıyla AFA yapılmıştır. Yapı geçerliliği kapsamında Gazi ve Hacettepe Üniversitelerinin yabancı dil olarak Fransızca öğrenen 325 öğrencisinden alınan verilerin madde toplam puan dağılımları normal çıkmadığı için ölçek toplam puanları üzerinden uç değer teşkil eden katılımcıların verileri analize dâhil edilmemiştir. 285 adet veri için AFA gerçekleştirilmiştir. AFA sonucunda varyansın % 52'sini açıklayan 3 faktörlü bir yapı elde edilmiştir.

Sosyal bilimlerde güvenilirlik değerinin en az 0,70 olması gerektiği belirtilmektedir (Sarıgül, 2015, s.206). İlk AFA sonucunda 10. ve 21. maddeler analizler sonucunda ortaya çıkan alt boyutlarla düşük seviyede ilişki gösterdiği için bu maddeler veri setinden çıkarılarak tekrar AFA yapılmıştır. 10. ve 21. maddeler atıldıktan sonra döndürülmüş Faktör Yükleri incelendiğinde, 3 faktörlü ve 19 maddeden oluşan, güvenilirlik katsayısı $\alpha = 0,87$ olan bir ölçek elde edilmiştir. ÇEBAÖ'nün Türkçeye uyarlama işlemleri kapsamında gerçekleştirilen geçerlilik ve güvenilirlik analizleri sonucunda 19 madde ve 3 alt boyuttan oluşan güvenilir, geçerli bir ölçek elde edilmiştir.

Orijinal çalışmada Ölçeğin alt boyutları isimlendirilmemiştir. Buna karşın, bu çalışmada, araştırma sorularını oluştururken, yorumlamada kolaylık amacıyla tarafımızca isimlendirilmiştir. ÇEBAÖ'nün alt boyutları isimlendirilirken Elaine Horwitz'in, (1985, 1987, 1988) dil eğitimi hakkında öğrenci görüşlerin değerlendirmek maksadıyla oluşturduğu ve beş kategoride şekillendirdiği "Dil Öğrenme İnançları Ölçeğinden (BALLI) esinlenerek ve konunun ana çatısına uygun bir şekilde isimlendirilmeye çalışılmıştır. 1. alt boyut, çevirinin olumlu etkisi hakkında öğrenci görüşlerinin alındığı "çevirinin temel dil becerileri üzerine olumlu etkisi"; 2. alt boyut öğrencilerin bakış açılarının ana çatısını oluşturan "çeviriye yönelik tutum ve beklentiler"; 3. alt boyut ise, ilk öğrenmede ya da belirli bir öğrenme düzeyi itibarıyla öğrencinin çeviriye bilinçli ya da bilinçsiz olarak kullanmaması hakkında fikir vermesi beklenen "çeviriden kaçınma" olarak isimlendirilmiştir.

10 ve 21. Maddeler Atıldıktan Sonra Ortaya Çıkan Döndürülmüş Faktör Yükleri

	Faktör		
	1	2	3
2. Çeviri, Fransızca kompozisyonlar yazmama yardımcı olur.	,76		
4. Çeviri, Fransızca konuşmama yardımcı olur.	,76		
5. Çeviri, Fransızca sözcükleri ezberlememe yardımcı olur.	,75		
3. Çeviri, Fransızca konuşmaları anlamama yardımcı olur.	,75		
1. Çeviri, okuma parçalarını anlamama yardımcı olur.	,73		
7. Çeviri, Fransızca deyim ve ifadeleri öğrenmeme yardımcı olur.	,72		
8. Çeviri, öğretmenimin Fransızca açıklamalarını anlamama yardımcı olur.	,67		
9. Çeviri, sınıf içi talimatları yerine getirmek için arkadaşlarımla Fransızca ,64 yoluyla etkileşime geçmeme yardımcı olur.			
6. Çeviri, Fransızca dilbilgisi kurallarını anlamama yardımcı olur.	,61		
12. Ders çalışırken Fransızcadan Türkçeye çeviri kullanmak, bir dersin ,53 içeriğini daha iyi hatırlamama yardımcı olur.			
11. Fransızcadan Türkçeye çeviri kullanmak, Fransızca ödevlerimi daha hızlı ,48 bitirmeme ve zaman kazanmama yardımcı olur.			
18. Doğrudan Fransızca düşünmem istendiğinde kendimi baskı altında hissederim.		,83	
19. Fransızca düşünmeye çalıştığımda gerginlik yaşamaya eğilimliyimdir.		,82	

16. Şu anki öğrenme aşamasında, Fransızcadan Türkçeye çeviri olmadan Fransızca öğrenmem.	,63
13. Fransızca öğrenirken Fransızcadan Türkçeye çeviri kullanmayı tercih ederim.	,59
15. Fransızcadan Türkçeye çeviri, Fransızcaya maruz kalma miktarını düşürür.	,77
17. Fransızca öğretmenlerimin derslerde daima Fransızca kullanmasını tercih ederim.	,67
14. Fransızcadan Türkçeye çeviri kullanmak, Fransızca'yı daha iyi öğrenmeme engel olur.	,64
20. Fransızca kullanırken, en iyisi Türkçeyi işin içine katmamaktır.	,62

Pilot uygulama sonunda elde edilen ölçek maddeleri 136 kişiden oluşan bir örneklem grubuna daha uygulanmıştır. Aynı alt boyutlardaki korelasyonlara bakılarak ölçeğin yakınsama değerleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Ölçeğin yakınsama geçerliliğini belirlemek amacıyla, aynı alt boyutların madde toplam puanlarının korelasyonları incelenmiştir.

ÇEBAÖ'nün Alt Boyutları Olan TDBÇOE, ÇYTB ve ÇK ile İlgili Spearman's rho Korelasyon Sonuçları

	TDBÇOE	ÇYTB	ÇK
TDBÇOE		.431**	-.038
ÇYTB	.431**		.058
ÇK	-.038	.058	

**p<0.01 *p<0.05

Tabloda görüldüğü üzere, TDBÇOE alt boyutu ile ÇYTB alt boyutları arasında orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır (r: 0.43, p<0.01). Öte yandan, TDBÇOE ile ÇK arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (r: -0.38, p>0.01). Aynı şekilde ÇYTB ve ÇK alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir (r: 0.58, p>0.01).

Kısacası, yukarıdaki sonuçları, öğrencinin çeviriye yönelik tutum ve beklentileri, temel dil becerilerinin edinilmesinde yer verilen çevirinin kullanım sıklığına etki edebilmektedir şeklinde yorumlayabiliriz.

Sonuç

Araştırmada, 2002 yılında Liao'nun Tayvanlı kolej öğrencilerinin çeviri hakkındaki algılarını araştırmak amacıyla geliştirdiği ölçeğin Türkçeye uyarlanması hedeflenmiştir. Orijinal çalışmadaki ismi "Inventory for Beliefs about Translation" (IBT) olan bu ölçek 21 madde 3 faktör olarak geliştirilmiştir.

Aynı ölçek, Türkçeye uyarlama çalışmalarımız sonucunda 19 madde, 3 faktörden oluşan "ÇEBAÖ" (Çeviriye Bakış Açısı Ölçeği; $\alpha = 0.87$) olarak tarafımızca alanyazına kazandırılmıştır. Sonuç olarak bu çalışmayla yabancı dil eğitimi dersleri için faydalı izlenceler tasarlamayı hedefleyen araştırmacıların öğrenci bakış açılarını, güvenilir ölçeklerle tespit ederek daha verimli bir ders tasarımı kurgulamalarına yardımcı olması amaçlanmıştır. Böylelikle, yabancı dil öğretmenlerinin, söz konusu ölçek yardımıyla öğrencilerin çeviri algıları hakkında bilgi elde etmeleri ve elde edilen sonuçları öğrenci tercihleri açısından yorumlayarak gerekli ders planlamalarını yapabilmeleri kolaylaşacaktır.

Kaynakça

Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztük, Ş. (2014), *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve LISREL Uygulamalar*. Pegem Akademi.

- Danchev, A. (1983). The controversy over translation in foreign language teaching. Translation in the system of foreign languages training. Paris: Round Table FIT-UNESCO (pp. 35-43).
- Deniz, Z. K. (2007) The adaptation of psychological scales, *Journal of Faculty of Educational Sciences*, 40(1), 1-16, Ankara University. https://www.researchgate.net/publication/284460462_The_Adaptation_of_Psychological_Scales
- Divarcioğlu, D. (2020). Öğrenme stratejisi olarak çeviri ölçeğini Türkçeye uyarlama çalışması. *Turkish Studies - Language*, 15(4), 1773-1784. <https://dx.doi.org/10.47845/TurkishStudies.46112>
- Dural, S., Aslan, G., Alinçe, M. ve Araza, A. (2014). Örgütsel Çekicilik: Bir Ölçek Uyarlama Çalışması. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 15 (2), 141-154.
- Hambleton, R. K., & Patsula, L. (1999). Increasing the validity of adapted tests: Myths to be avoided and guidelines for improving test adaptation practices. *Journal of Applied Testing Technology*, 1, 1-12.
- Horwitz, E. K., Horwitz, M., & Cope, J. A. (1991). Foreign language classroom anxiety. In E. Horwitz & D. Young (Eds.), *Language anxiety: From theory and research to classroom implications* (pp. 27-36).
- Kopczynski, A. (1983) "Verbal Intervention. Translation in Foreign Language Teaching": in *Translation in Foreign Language Teaching*, Paris, Round Table FIT-UNESCO, pp. 58-59.
- Kupske, F. F. (2015). Second Language Pedagogy and Translation: The Role of Learners' Own-language and Explicit Instruction Revisited. *Brazilian English Language Teaching*, 6(1), 51-65. <http://dx.doi.org/10.15448/2178-3640.2015.1.20201>
- Liao, P. (2002). *Taiwanese College Students' Beliefs About Translation And Their Use Of Translation As A Strategy To Learn English*. Dissertation, The University of Texas,
- Malmkjær, K. (Ed.). (1998). *Translation & Language Teaching: Language teaching & translation*.
- Mollaei, F., Taghinezhad, A. & Sadighi, F. (2017). Teachers and Learners' Perceptions of Applying Translation as a Method, Strategy or Technique in an Iranian EFL Setting. *International Journal of Education & Literacy Studies*. 5(2), 67-73. <http://dx.doi.org/10.7575/aiac.ijels.v.5n.2p.67>
- Newmark, P. (1991). *About translation*. Clevedon.
- Newson, D. (1998). Translation and foreign language learning. In K. Malmkjær (Ed.), *Translation & language teaching: Language teaching & translation* (pp. 63-76).
- Önder, İ. ve Beşoluk, Ş. (2010). "Düzenlenmiş İki Faktörlü Çalışma Süreci Ölçeği'nin (R-SPQ-2F) Türkçeye Uyarlanması". *Eğitim ve Bilim*, 35 (157), 55-67.
- Randaccio, M. (2012). Translation and Language Teaching: Translation as a useful teaching Resource. In: *Gori, F. & Taylor, C. Aspetti del la didattica e del l'apprendimento del le lingue straniere: contribute de icollaboratori del Centro Linguistico del l'Università di Trieste* (v. 2). Trieste: EUT Edizioni Università di Trieste, pp. 78-91.
- Sarıgül, H. (2015). Finansal okuryazarlık tutum ve davranış ölçeği: Geliştirme, geçerlik ve güvenilirlik. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 200-218.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçmelerde güvenilirlik ve geçerlik*. https://www.ders.es/guvenilirlik_gecerlilik.pdf

EK 1. Türkçeye Uyarlama Sonrası ÇEBAÖ

ÇEVİRİYE BAKIŞ AÇISI ÖLÇEĞİ						
	<p>Bu Ölçeğin amacı öğrenirken çeviriyi kullanma hakkındaki bakış açılarınız ölçmektir. Burada çeviri, bir dildeki metni, ifadeyi, sözcüğü anlamak ya da hatırlamak amacıyla başka bir dile aktarılması işlemi ifade etmektedir. Her maddeyi lütfen dikkatlice okuyunuz ve çeviri hakkındaki bakış açılarınızı en iyi şekilde ifade eden kutucuğa X işareti koyunuz.</p> <p>1. Kesinlikle katılmıyorum 2. Katılmıyorum 3. Fikrim yok 4. Katılıyorum 5. Kesinlikle katılıyorum</p> <p>Bu çalışmadan elde edilecek veriler çalışması için bilimsel amaçla kullanılacak ve vereceğiniz cevaplar tamamen gizli kalacaktır. Lütfen adınızı yazmayınız ve aşağıdaki her bir ifade ile ilgili gerçek duygularınızı belirtiniz.</p>	1. Kesinlikle katılmıyorum	2. Katılmıyorum	3. Fikrim yok	4. Katılıyorum	5. Kesinlikle katılıyorum
1	Çeviri, okuma parçalarını anlamama yardımcı olur.	1	2	3	4	5
2	Çeviri, Fransızca kompozisyonlar yazmama yardımcı olur.	1	2	3	4	5
3	Çeviri, Fransızca konuşmaları anlamama yardımcı olur.	1	2	3	4	5
4	Çeviri, Fransızca konuşmama yardımcı olur.	1	2	3	4	5
5	Çeviri, Fransızca sözcükleri ezberlememe yardımcı olur.	1	2	3	4	5
6	Çeviri, Fransızca dilbilgisi kurallarını anlamama yardımcı olur.	1	2	3	4	5
7	Çeviri, Fransızca deyim ve ifadeleri öğrenmeme yardımcı olur.	1	2	3	4	5

Bunların dışında Fransızcadan Türkçeye, Türkçeden Fransızcaya çeviri hakkında eklemek istediğiniz başka bir şey var mı? Lütfen aşağıdaki boş kısma yazınız.

8	Çeviri, öğretmenimin Fransızca açıklamalarını anlamama yardımcı olur.	1	2	3	4	5
9	Çeviri, sınıf içi talimatları yerine getirmek için arkadaşlarımla Fransızca yoluyla etkileşime geçmeme yardımcı olur.	1	2	3	4	5
10	Fransızcadan Türkçeye çeviri kullanmak, Fransızca ödevlerimi daha hızlı bitirmeme ve zaman kazanmama yardımcı olur.	1	2	3	4	5
11	Ders çalışırken Fransızcadan Türkçeye çeviri kullanmak bir dersin içeriğini daha iyi hatırlamama yardımcı olur.	1	2	3	4	5
12	Fransızca öğrenirken Fransızcadan Türkçeye çeviri kullanmayı tercih ederim.	1	2	3	4	5
13	Fransızcadan Türkçeye çeviri kullanmak, Fransızca'yı daha iyi öğrenmeme engel olur.	1	2	3	4	5
14	Fransızcadan Türkçeye çeviri, Fransızcaya maruz kalma miktarını düşürür.	1	2	3	4	5
15	Şu anki öğrenme aşamasında, Fransızcadan Türkçeye çeviri olmadan Fransızca öğrenemem.	1	2	3	4	5

Bunların dışında Fransızcadan Türkçeye eviri hakkında eklemek istediğiniz başka bir şey var mı? Lütfen aşağıdaki boş kısma yazınız.

16	Fransızca ğretmenlerimin derslerde daima Fransızca kullanmasını tercih ederim.	1	2	3	4	5
17	Doğrudan Fransızca düşünmem istendiğinde kendimi baskı altında hissederim.	1	2	3	4	5
18	Fransızca düşünmeye çalıştığımda gerginlik yaşamaya eğilimliyimdir.	1	2	3	4	5
19	Fransızca kullanırken, en iyisi Türkçeyi işin içine katmamaktır.	1	2	3	4	5

Bunların dışında eviri kullanımından kaçınma hakkında eklemek istediğiniz başka bir şey var mı? Lütfen aşağıdaki boş kısma yazınız.